

BLOG BROJ: 36

AKTUELNA VANJSKA POLITIKA
II GODINA IZDANJA

**RATNI ZLOČINI U UKRAJINI I NJHOVO
DOKAZIVANJE: DÉJÀ VU IZ BIH?**

AUTORICA: ADNA PUŠĆUL
JUNI 2022.

Program: Aktuelna vanjska politika

Aktuelna vanjska politika je platforma namijenjena mladim aktivistima/kinjama za izradu i objavu kratkih online članaka u različitim formatima (analiza, blog, policy brief i sl.) o aktuelnim temama iz sfere vanjske politike usmjerene ka ili vođene od strane BiH. Platforma je prostor gdje mladi mogu da kreiraju sopstveni sadržaj, razvijaju svoju ekspertizu i dobiju prostor u javnosti.

Više informacija na: www.fes.ba i www.vpi.ba

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | ured u BiH
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Odgovorni: Dr. Peter Hurrelbrink
Tel.: +387 33 722 010
Fax: +387 33 613 505
e-mail: fes@fes.ba
www.fes.ba
DTP: Adisa Ošijan
Naslovnica: Korišteni dizajn ilustracije od Starline - Freepik.com
Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba. Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

U partnerstvu sa:
Vanjskopolitička inicijativa BH

PUŠĆUL, ADNA
Aktuelna vanjska politika: "Ratni zločini u Ukrajini i njihovo dokazivanje: déjà vu iz BiH?" / Adna Puščul - Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung, 2022. - 4 str. A4 format

Političko – siguronosni domino efekt u Evropi: švedsko - finski put u NATO

Autorica: Ivana Vučetić

Uoči vanrednog sastanka Evropskog vijeća o Ukrajini čelnici Evropske unije (EU) objavili su [zajedničku izjavu](#) u kojoj su najoštrije osudili dosad nezabilježenu vojnu agresiju Rusije na Ukrajinu te iznijeli tvrdnje da Rusija svojim ničim izazvanim i neopravdanim vojnim djelovanjem teško krši međunarodno pravo, ugrožava evropsku i globalnu sigurnost te stabilnost. [Kako navodi Glavna tužiteljica Ukrajine](#), u Ukrajini je od početka invazije prijavljeno oko 15.000 potencijalnih ratnih zločina, a dnevno ih se prijavljuje još 200 do 300. Identifikovano je oko 600 osumnjičenih, a pokrenuta su krivična gonjenja protiv 80. Na listi osumnjičenih nalaze se najviši vojni zvaničnici, političari i propagandni agenti Rusije. Kako dolazi do ratnih, odnosno masovnih zločina i koje su to lekcije koje se tiču postizanja odgovornosti i procesuiranja ratnih zločina koje proizilaze iz iskustva Bosne i Hercegovine (BiH), bit će predstavljeno u ovom tekstu.

Implikacije ratnih zločina u Ukrajini

Svaki oružani sukob veže za sebe razne vrste sprovođenja nasilja te sprovođenje raznih zločina uključujući i masovne zločine. Ratni zločin je kršenje međunarodnog prava koje su počinile sukobljene strane tokom rata. Završetkom Drugog svjetskog rata, tačnije [Nirnberškim procesom](#), uspostavljeni su Nirnberški principi (potvrđenih kao dio međunarodnog prava rezolucijom Opće skupštine UN-a) koji određuju šta se podrazumijeva pod ratnim zločinima. Međunarodna pravna definicija i mogućnosti kažnjavanja ratnih zločina su se vremenom mijenjale. Danas se izraz ratni zločin smatra opštim kršenjem [Ženevskih konvencija](#) ili [Haške konvencije](#). Faktori rizika masovnih zločina i genocida najviše su zastupljeni u državi koja je pod ratnom okupacijom.

Ako uzmemo u obzir [Wallerova 4 faktora rizika](#), profesora studija holokausta i genocida na Keene State College, koja obuhvataju:

- upravljanje (podrazumijeva tip režima, nedostatak legitimnosti države, slabost državnih struktura, polarni frakcionizam zasnovan na identitetu te sistematsku diskriminaciju predvođenu državom);
- historiju nasilja (podrazumijeva historiju tenzija zasnovanih na identitetu, prethodnu kulturnu traumu i genocide, naslijeđe osvete ili grupnu pritužbu, evidenciju teških kršenja međunarodnih ljudskih prava i zakona);
- ekonomske uslove (podrazumijeva nizak nivo ekonomskog razvoja, ekonomsku diskriminaciju, nedostatak makroekonomske stabilnosti, ekonomsko pogoršanje te rast neformalnih ekonomija i crno tržište);
- društvenu fragmentaciju (podrazumijeva društvene podjele zasnovane na identitetu, demografske pritiske, nejednak pristup osnovnim dobrima i uslugama, rodne nejednakosti te političku nestabilnost)

onda na osnovu ovih faktora možemo da kažemo da je zabrinutost zbog ukrajinskog naroda sasvim opravdana jer su u njihovoj državi svi navedeni faktori prisutni. Ukrajina je država u tranziciji i još uvijek radi na jačanju institucija, a prisutne su i podjele između ukrajinskog naroda i ruske manjine na istoku zemlje, te tenzije koje sežu još od 1918. godine kada je Ukrajina proglasila svoju nezavisnost. I na kraju, ne trebamo zaboraviti da je Ukrajina jedna od najsiromašnijih evropskih država unatoč tome što je izuzetno bogata prirodnim resursima.

Uz to, s obzirom na informacije iz medija koji redovno izvještavaju javnost o događajima u Ukrajini, onda treba da se pozovemo na odgovornost za zaštitu od masovnih zločina i genocida. Mnogi događaji u Ukrajini pokazuju da civilno stanovništvo prolazi kroz jako teške situacije te da je izloženo raznim vrstama nasilja.

Primjera radi, na samom početku agresije, nadzorne kamere u blizini Kijeva snimile su rusko oklopno vozilo [BMP-2](#), kako bez upozorenja [puca po ukrajinskom civilnom automobilu](#) prilikom čega je, čini se, ubijen stariji bračni par koji se nalazio u automobilu. Nekada tokom marta, nadzorne kamere snimile su i [ruske vojnike kako pucaju u leđa zaštitaru i vlasniku prodavnice polovnih automobila](#) blizu Kijeva, nakon čega su u istu prodavnicu provalili i opljačkali je. Mediji su još prenijeli i da su [ruske snage uništile pozorište u Mariupolju](#), koje je poslužilo kao sklonište stotinama ukrajinskih civila. Na osnovu ovih i mnogih drugih zločina koji se pripisuju ruskim vojnicima, američki [predsjednik Joe Biden nazvao je predsjednika Rusije Vladimira Putina "ratnim zločincem"](#). Ovo je prvi put da je Biden upotrijebio taj izraz, i to dok je razgovarao s novinarima u Bijeloj kući. [Human Rights Watch je dokumentirao nekoliko slučajeva](#) ruskih vojnih snaga koje su počinile kršenje zakona rata nad civilima u okupiranim područjima Černigova, Harkova i Kijeva u Ukrajini. To uključuje slučaj ponovljenog silovanja, dva slučaja pogubljenja po prijekom postupku, prvi sa šest muškaraca, drugi sa jednim muškarcem i drugi slučajevi protivpravnog nasilja i prijetnji civilima između 27. februara i 14. marta 2022. Vojnici su također bili umiješani u pljačku civilne imovine, uključujući hranu, odjeću i drva za ogrjev.

Na osnovu svih dešavanja od samog početka okupacije Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PSVE) pozvala je svojih 46 država članica da hitno uspostave [međunarodni krivični sud](#) na principu univerzalne jurisdikcije kako bi ruske počiniocе ratnih zločina na teritoriji Ukrajine priveli pravdi. Skupština je jednoglasno usvojila rezoluciju na proljetnom zasjedanju u Strazburu u Francuskoj kako bi osigurala odgovornost za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava od strane Rusije u Ukrajini. U [rezoluciji](#) se navodi da su zgroženi izvještajima o korištenju silovanja i mučenja kao ratnog oružja.

Primjenjivost iskustava Bosne i Hercegovine na Ukrajinu

Eksperti iz Bosne i Hercegovine (BiH), koji imaju dugogodišnje iskustvo u traganju za nestalima, istraživanju zločina, te funkcionisanju međunarodne pravde, kažu da je pred ukrajinskim vlastima ipak mukotrpan posao koji će trajati godinama. [Navode da je značajna prednost Ukrajine u odnosu na BiH tokom i nakon rata od 1992. do 1995. godine, to što je dokaze o ratnim zločinima i masovnim grobnicama danas mnogo teže sakriti](#). Glavni razlog je dostupnost modernih tehnologija, od pametnih telefona do satelitskih snimaka. Kažu i to da su [izgovori za okupaciju i agresiju potpuno istovjetni: navodna ugroženost pripadnika određenih nacija na teritorijama suverenih država i vojna intervencija u cilju navodne zaštite tih etničkih zajednica](#).

Iz iskustva Bosne i Hercegovine u vezi sa procesuiranjem ratnih zločina, Ukrajina, ali i bilo ko drugi, može naučiti da je proces postizanja odgovornosti, pronalaženja alata za procesuiranje i na kraju pomirenje – jako dug i težak proces. I takav proces treba napore svih strana, mišljenja je profesor [Wolfgang Benedek](#), profesor međunarodnog prava iz Austrije i voditelj Moskovskog mehanizma za istraživanje mogućeg kršenja ljudskih prava, međunarodnog humanitarnog prava u Ukrajini. On ističe da je zabrinjavajuća činjenica da se presude za ratne zločine i danas negiraju u BiH, ali i drugim zemljama i to objašnjava paralelnim ispisivanjem historije. On paralelu vidi u tome što su se Ukrajinci i Rusi smatrali bratskim narodima, a slična situacija je bila u bivšoj Jugoslaviji, sa bratstvom i jedinstvom koje je tu bilo njegovano. Kad su se desili napadi, desili su se sukobi između ljudi koji su se smatrali prijateljskim i bliskim jedni drugima.

Zaključak

Iskustva iz Bosne i Hercegovine će u svakom slučaju pomoći Ukrajini da odgovori izazovima koji je čekaju u procesu dokazivanja ratnih zločina pred međunarodnim sudom. Međutim, iz perspektive post-konfliktne zemlje, pukim procesuiranjem ratnih zločina i utvrđivanjem ko je za njih odgovoran ne postiže se samo pravda, već je to i preduslov pomirenja, ali samo u slučaju kada su sve odgovorne strane uistinu spremne za katarzu i rehumanizaciju drugih strana. Ukrajina, kao i Bosna i Hercegovina, stremi ka članstvu u Evropskoj uniji, te iako je u jeku rata, aktivno radi na ispunjavanju uslova za napredak na evropskom putu što je Evropska komisija nagradila preporukom za dodjeljivanjem kandidatskom statusa. Kako možemo vidjeti u 14 ključnih prioriteta koje je Evropska komisija uključila u Mišljenje (Avis) o prijavi Bosne i Hercegovine za članstvo, od BiH se traže i konkretni koraci na unapređenju okruženja pogodnog za pomirenje kako bi se prevazišlo naslijeđe rata i to će čekati i Ukrajinu nakon završetka sukoba jer će ruska manjina ostati u Ukrajini.